

W A L W E

ILMUB KAKS KORDA KUUS

Toimetus ja talitus: Uus tän. 14, Tallinnas

Nr. 2

Oktoober 1921

I. aastakäik

Sisu: Oh Eesti, kuhu wiib sind sinu „täditütre-onupojapoliitika“?! — Veel ohwiteride kursustest. — Juudid ja Eesti. — Mustus Eestis. — Kas armeiu saamatus wõi saladusline „konks“? — Kindral Soots ja postiametnikud ehk kuidas asi tõepoolest oli. — Kallalekippumine kõlbmata abinõudega. — Eelolewat, (j. n. e.). — Sõjawäe nahikade lugu ehk kuidas riigi kasusid kaitsetakse. — Kui kaua lastakse riigi kasusid jalge alla tallata. — Missuguse jultunusega j. n. e. — Mis teha?

Oh Eesti, kuhu wiib sind sinu „täditütre-onupojapoliitika“?

Järgnewad ära kirjad ametlikkudest dokumentidest näitawad, et see sind sohu ja rappa wiib!

I.

Eesti Vabariik
Rahaministerium
Riigikassa Peawalitsus
11. weebruaril
№ 1048

Eesti pangale.

Wõtke wastu Riigikassa depoo arwele Tallinna Tolliwalisusest:

Rkr. 81 (kaheksakümmend üks Rootsi krooni),

SRmk. 4.577,30 (nelituhat wiis sada seitsekümmend seitse Saksa marka ja kolmkümmend penni),

Smk. 40.691,35 (nelikümmend tuhat kuussada üheksakümmend üks Soome marka ja kolmkümmend wiis penni),

£ 17=8=0 (seitseteistkümmend naela ja kaheksa shillingi).

Riigikassa juhataja (allkiri)

Krediit jaoskonna juhataja eest (allkiri).

Alus: Tolliwalisuse 31. 1. 21. nr. 565.

II.

Eesti Pank. Tallinnas, 11. weebr. 1921.

Kwiitung № 1591.

Tallinna Tolliwalisuse käest Riigikassa depoo arwele kirja põhjal 11. 2. 21 nr. 1048. Mrk. nelikümmend wiis tuhat kolmsada kuuskümmend seitse 05 penni wastuwõetud.

Mrk. 45.367 p. 05.

Eesti Pank.
(Allkirjad)

Nagu näete, on Riigikassa juhataja Eesti Pangale oma kaaskirjaga nr. 1048 Tallinna Tolliwalisuse väliswaluutat, Tolliwalisuse kirja nr. 565 põhjal, Riigikassa depoo arwele saatnud, nimelt: 81 Rootsi krooni, 4577,30 Saksa marka, 40.691,35 Soome marka ja 17 naela 8 shillingit sterlingi, kuna aga Eesti Pank kwiitungi wastu on annud (mis ka wastu on wõetud) 45.367,05 Eesti marga peale. Kuidas on Eesti Pank eeltähtentatud väliswaluutast niisuguse summa Eesti markasid välja rehkendanud, kuna see, ükskõik missuguse kursiga ka arwata tahetakse, vähemalt mitusada tuhat Eesti marka välja teeb?!

Agas eeltähtentatud kwiitungi teisel küljel on „wõti“, mis selle Eesti Panga saladuse awab; seal on nimelt, sama käekirjaga kirjutatud, kui kwiitung, järgmised arwad (aga ilma mingisuguse allkirjata):

Rootsi kr.	81
Saksa Rmk.	4.577,30
Soome mark	40.691,35
£ 17.8.—	(17,40)
	<hr/>
	45.367,05

Nii siis, seati Rootsi kroonid, Saksa ja Soome margad üks teise alla; sterlingid aga, mis mitte decimaal arwudes ei ole, muudeti nendeks, välja rehkentades, et 8 shillingit on ^{40/100} nael sterlingist, ning välja saadigi arw 45.367,05, mis Eesti markadeks nimetati.

Teie arwate, et see on ehk ühe täditütrekese wõi onupojakese „lihtne wäike

eksitus", sest hobune, kes kõnnib neljal jalal, komistab siiski, miks ei wõi ette tulla, et üks kahejalgne täditütar wõi onupoeg kord komistab. Aga lugu ei ole nii, sest terve rida on kwiitungisi eeltähendatud „methode“ järele wälja antud ja — ka wastu wõetud!

Sellepärast kerkib arwamine, et Eesti Pangas niisugune wiis maksew on, mille järele wäliswaluuta Eesti markade peale arwatakse ja see on lihtne ja selge wiis; lao aga igasugune wälisraha üksused üksteise alla, arwa kokku ja käes ongi nende wäärtus Eesti markades; pole waja end waewata börse kursiteatete uurimisega ega midagi.

Aga nali naljaks ja tõsi tõeks. Kuidas tohib üks pank niisugust „pudru“ walmistada ja kuidas wõiwad riigiasutused niisuguseid kwiitungisi wastu wõtta? Kas ei wõimalda see igasuguseid kalduwusi kuritegewusele, sest „segases wees on kerge kalu püüda“!

Kas sünnib niisugune „pudru“ walmistamine kõik riigikontrolli teadmisel ja nõusolekul, wõi on see ikka tõesti tõsi, et Tolliwalisus Eesti riigi algusest siia ajani oma kassaraamatuid Riigikontrolli andnud pole, ehk ta seda küll igas kuus tegema peaks (nii oli nimelt wene ajal) ja sellepärast Riigikontroll korralikult sugugi Tolliwalisuse kassaraamatuid ega kassa kwiitungisi kontroleerinud ei ole, mille tõttu siis ka niisugusest pudrust ei tea? Meile, kodanikkudele, kes meie kõik „pudrud“, mis meie „bürookraatia-aparaat“ iganes walmistab, maksma peame, ja wiimase pennini maksma peame, ei ole see tõesti mitte üks kõik, waid meie nõuame, et riigikontroll kõik teadma ja nägema peab ja mitte üksinägema ja teadma, waid ka kõik mis kõlbmata — kõrwaldama.

„Salutaguse Siim“.

Weel ohwitseride kursustest.

Walwe nr. 1 awaldas artikli ohwitseride kursustest pealkirja all: „Kas see maa, see riik, kus elame, on „Eesti Wabariik“, mis pidi olema rajatud „õiglusele ja seadusele“.

Selles artiklis kirjeldas „Üks kannatajatest“ kursuste warjukülgi ja kõneles ülekohtust, mis sõjaministri päewakäsk nii mitmele kursuste lõpetajale sünnitas, aga kursuste majanduslist külge ei walgustanud „üks kannatajatest“ mitte. Loen oma kohuseks seda asutust ka sellest küljest walgustada.

Osa kursuslastest-ohwitseridest elasid oma erakorterites ja mitugi nendest ei wõtnud kursuslaste ühisest söögist osa, waid wõtsid endi osa toiduaineid Sõjakooli waraidast walmistamata wälja. Kes soowis, see wõis ka toiduainete asemel raha saada.

Toiduainete wäljaandmiseks olid kindlad päewad määratud, harilikult laupäewad, mil 10 päewa jaoks korruga toiduained wälja anti.

Weebruarikuus, kui kord jälle toiduainete järele läksime, teatas warahoidja juba enne kui toiduaineid wälja andma hakati, et sel päewal kardulaid ei saawat, külma pärast ei wõiwat kardulaid waraaita tuua ja lubas järgmisel korral kahewõrra anda, see

on: 20-päewa eest korruga. Ilma sõnalausemata lepitigi selle seletusega. Kardulaid arwati sel ajal 3 naela ohwitseri peale päewas.

Järgmisel toiduainete saamisel kordus samasugune lugu ja lubati siis järgmisel korral terve kuu eest korruga anda. Jätsime seekord oma kardulikotid waraaita waruks walmis. Missugune oli aga meie üllatus, kui järgnewal toiduainete saamise päewal seletati, et „teie olete kõik kätte saanud.“ Ei aitanud meie tõendused, et see õige ei ole. Ei pandud tähele ka mitte meie seletust, et meie kotid warahoidja käes olid ja seal kardulaid ootasid. Tüli peale ilmus wiimaks kortermeister ja püüdis omalt poolt ka tõendada, et meie olewat omad kardulid kätte saanud. Sellejuures toonitas ta mitu korda, et waraaidas mitmesajapuudane puudujääk olewat.

Ei aitanud muud, kui pöörasime kursuste ülema alampolkownik Kilk'i poole ja palusime kirjalikult teda seda asja selgitada.

Ootasime wastust ja õiguse jalaleseadmist nädala, ootasime teise, ootasime kunni kursuste lõpuni, aga kõik asjata! Jäi tulemata wastus, jäi õigus jalaleseadmata. Ja see sündis sõjakoolis, asutuses, mis kõigiti

teistele wäeosadele eeskujuks peaks olema! Iga teine wäeosäilem oleks juurduse toime pannud ja katsunud asja selgitada, siin seda aga ei tehtud, kuna siin koguni niisugune wiis maksew oli, mis segadusele põhjust andis. Nimelt lugu oli nii, et ohwitseridelt wõeti allkirjad, toiduainete kättesaamise peale, staabis, enne kui nad toiduained kätte olid saanud, mis alles sellekohase tähe ettenäitamisel waraaidas wäljaanti. Nii oli ohwitser sunnitud allkirja andma toiduainete peale enne, kui tal üleüldse teada oli, kas temale waraaidas seda antakse, mis tähe (orderi) peale märgitud. Nii oli ka lugu kardulitega.

Kursuste ülem al. polkownik Kilk nõudis kindlasti, et kõik kursuslased säärega saapaid ehk sääresidemeid kannaks ja karistas pikapükste kandjat 2—3-päewase koduse arestiga. Ei aitanud seletus, et riigi poolt pole antud, mida ka armatur-nimekirja tõendas, ja et ise osta ei jõua.

Umbes uueaasta ümber ilmus kingsepp, kes al. polk. Kilk'i ütelse järele paari kuu jooksul kõigile saapad pidi tegema. Mõet wõeti ja jäime ootama, aga saapaid ei ilmunud. Lõpuks saime teada, et saapad olid sõjakooli toodud millede osalisteks saiwad administratsioon ning isegi ametnikud, kellel õigust polnud sääregasaapaid saada, kuna aga 73 rea-ohwitseri peale ainult 9 paari jatkus.

Aprillikuus oli sõjakooli aastapäew. Seda päewa oli otsustatud pühitseda, mille

osawõtmisest aga ohwitserid-kursuslased loobusid. Et sõjakooli administratsiooni harilikku lõunasöögiwalmistamisega sel ajal mitte tülitada, seati alam polk. Kilk'i nõusolekul nende nimekirja kokku, kes aastapäewal ja sellelejärgnewal päewal söögi pealt mahawõtta saada soowisiwad, kusjuures soowijad söögiraha maksust wabastakse. Niisuguseid soowijaid oli palju. Iga niisugune muudatus päewa kohta peab wäeosa päwakäsus awaidatama, et sellele seaduslist maksust anda. Kuid seda ei olnud al. polk. Kilk mitte teinud, mille pärast, kolm kuud hiljem, kus kõigil tähendatud aastapäew ja kõik, mis sellega ühenduses, ammugi unustatud oli, ohwitseridelt-kursuslastelt, kes tähendud päewadel sööki saanud ei olnud, see on: söögi pealt mahawõetud olid, ikkagi 5600 marka söögiraha sisse nõuti.

Korratu oli ka palgamaksmine. Öppeaeg lõppes kella 1/4 ajal, kuid al. polk. Kilk hakkas harilikult alles kella 5 ajal palkasi maksuma. Kursuste lõpu pooltel mindi isegi nii kaugele, et palka terwelt wälja ei maksetudki, waid osa awansina anti. Nii peeti palk umbes nädalapäewad õiendamata.

Arwan, et niisugused nähtused sõjakoolile au ei tee, et sõjakool, kus niisugused asjad ette tulewad, heaks eeskujuks sõjapealikutele ei ole, ega aatelisi kodumaakaitsjate juhtisi kaswatada ei suuda.

„Teine kannatajatest“.

Juudid ja Festi.

Juut „Max Rabinoff“, opera tegelane, oli see „suurwaim“, kes kuulsa „Revalise“ loos, mis Eesti selleaegse wälisesituse kaasabil kõrge „pearaha“ Eesti kodanikkude peale pani.

Juut „Leibo Samueli poeg Goldberg“, wannutatud adwokat, oli see, kes mittemiljoni eest arstirohtusid kalli hinnaga K-tööst. ministeriumi wastutulekul Eestile „külgemäärida“ sai, ja kes kuulsa hra Puhki wõi hrade Puhkide kaasabil Eesti sõjawäele mitukümmentuhat komplekti mädanenud ja weriseid riideräbalaid kalli wäliswaluuta eest kaela ajas ning seega omalt poolt tub-

liste „Revalise“ poolt pealepandud „pearaha“ suurendas.

Juut Ghidalison on see mees, kes Sõjawäe warustuse walitsuselt ikka suuremaid tellimisi saab warustuse ja töö peale, hoolimata sellest, et sel „Rumeenia herral“ mingisugust töökoda ei ole ja tööd tubli wahelaku eest teiste töökodades walmistada laheb. Nii sai ta näituseks hobuseraudade tellimise, mida tal tähtajaks korda ei läinud täita, kuna tal nähtawasti palju aega kulus fööd suure wahekasugu edasi anda. Lepingu tähtaja mittetäitmine ei teinud temale suuremat muret, sest tähtaega pikendas ar-

muhkult sõjaminister, Warustuse walitsuse ülema sellekohase ettepaneku peale, ja mitte ükskord waid enamgi.

Kui kord enampakkumisel wanad sõjawäe hobuseriistad müügile tulid, kus metall-osad külge jäetud, siis oli jällegi „juut“ kes need ostis, metallosad räbalate riistade küljest ära wõtta ja puhastada lasi ning siis jälle tagasi müüs, muidugi mõista — uue hinnaga.

Sel ja tuhandel teisel wiisil töötawad juudid Eestis ja leiawad ikka ja igalpool lahket wastutulekut ja toetust ning suurendawad südilt Eestirahwa „pearaha“, mille alguse pani nende suguwend „suurwaim“ Rabinoff „Revalisega“.

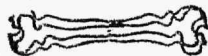
Et nende „pearaha“ panijate arw Eestis aina suureneb, selleks toon Walga linna ja maakonna politseiülema aruande 1-st kuni 31-se juulini 1921, nr. 4856 põhjal, nende juutide nimekirja, kes tähendatud ühekuu jooksul Eestisse sisse on lastud ja kelledele peatuslubad antud.

Abram, Haim, Abrami poeg
Abram, Juljus, Abrami poeg
Abram, Saara, Abrami tütar
Bial, Lipmann, Leibi poeg
Boruchstein, Saara, Meieri tütar
Dorogoi, Mussel, Daweti tütar
Feitelmann, Abram, Hatzke poeg
Feiwelson, Abram, Eisoni poeg
Fell, Silem, Mosese poeg
Gawronski, Moses, Salomoni poeg
Gawronski, Salomon, Josseli poeg

Hait, Aron, Sauli poeg
Karol, Solomon, Wulli poeg
Kalmanson, Kasrid, Abrami poeg
Krawets, Samuel, Nasari poeg
Kagan, Wolf, Berlowi poeg
Lasting, Aleksander, Dawidi poeg
Lewin, Rubin, Juda poeg
Lesik, Josep, Dawedi poeg
Lesik, Sissel, Dawedi poeg
Lesik, Moses, Faiwol poeg
Masljanski, Dawid, Samueli poeg
Notel, Elids, Eliase poeg
Pawlowski, Abram, Aroni poeg
Rasichmann, Hirsch, Jankeli poeg
Rauchmann, Jankel, Simoni poeg
Sachonik, Israel, Leiseri poeg
Schlick, Hirsch
Schlick, Samuel, Hirschi poeg
Sachs, Moses, Juudeli poeg
Seider, Ruwen, Haimi poeg
Schames, Girsch, Schaje poeg
Schames, Schaib, Hatzke poeg
Schartup, Zalle, Girschi poeg
Sroelow, Aron, Samueli poeg
Sroelow, Dina, Mendeli tütar
Steinert, Moses, Itsiku poeg
Teitelbaum, Aisik, Samueli poeg
Tsigler, Ida Ber, Wolfi tütar
Teitelbaum, Isak, Samneli poeg.

Nii siis, ühe ainukese kuu sees on ükski Walga kaudu 40 juuti Eestisse pääsenud ja peatuslubad saanud.

„Kanepi Kaarel“.

Mustus Eestis.

Soomes. Läbisõidul Hangös. Wäike linnake, peaaegu alew. Aga missugune maitserikkus ehitustes, missugune puhtus igal pool! Majad nagu kompwekid: nägusad, helewärwilised, puhtad. Koguni mõned plank-ajadki kunstimaitseliselt kombineeritud lattu-kaunistustega ilustatud. Tänowate sillutus wäikse linnakese kohta eeskujulik, jalgteed asfaldist ja sellepärast laudsiledad.

Helsingis. Oleks ülearune sealseid ehitusi kiitma hakata. Wõiwad igale suurlinnale au teha. Aga tänawaist ja seal walitsewast puhtusest paar sõna.

Sillutus kõigil tähtsamail tänawil tahu- tud kantkiwidest, sellepärast nägus, tasane

ja kerge puhas hoida. Ja hoitakse ka. Ei märkagi kuidas juhusliselt ilmuw hobuse mustus kaob. Teda ei ole lihtsalt — ja asf tahe. Turu plats saab pärast turu tundisid mitte ükski korralikult üle pühitud, waid ka põhjalikult weega üle uhitud. Et sõniku ja wirtsa lehkgi kaoks. Jalgteed suuremalt jaolt asfaldist, nii siis materjaalist, millest kas wõi taskurätikuga mustuse ära wõib pühkida.

Nii on Soomes. Aga nii oli ja on ka küllalt euroopalises linnas Riias. Kuidas on siis meil Eestis.

Oo, ka siin on asi tähelepanemisewäär- t. Kuid, kahjuks, ainult teisest otsast.

Olge nii lahked ja katsuge korraks n'a lõbu pärast Tallinna Kalaranda jalutama minna. Jatkub sellestki, kui Rannawäravast mere poole minnes „Ilmarise" wabriku nurga juure ja Merepuiestee otsa kohta jõuate. Mis seal ometegi nii wägewasti peaks haisema ja kellele need haisuhallikad nii armsad peaks olema, et neid, kui mitte Wene kubermangu linnas minema ei pühitud, siis ka weel Eesti wabariigi pealinnas sarnasel aukohal peetakse, et ükski laewaga sisseõitew väljamaalane linna ei pääse, ilma oma nina kaudu selle meid ja meie elu wist küll kõige trehwawamalt iseloomustawa haisumülka produktsiooniga tutwunemata? Õige, seal käib ju solgiwee kraaw kord maa alt, kord lahtise taewa all läbi, seal weetakse wõi weeti vähemasti minewal wõi üleminewal aastal, kui ma ei eksi, wabriku õuest mingit tülgestaw-haisewat prahti mere kaldale, kus ta mitme jala paksuseks kihiks kokku aeti, kuid arwan, et sedagi kahte asja weel wähe on seal walitsewa õhupaksuse äraseletamiseks, milles igasorti lehud moodsakunstilisemalt segipaisatud on, kui suurlinna majade piirjooned futuristi ehk orkestrihelide silhouetid kubisti pildil.

Tallinna sadamast ma ei räägi. Seal tehakse midagi. Ehk tehakse kogemata ka puhtuse heaks midagi ära.

Agas wõtke Härjapea „jõgi", käige wähekesi Wene tänawal nii umbes wangimaja ümbruses ja katsuge, kas te wõiksite seal minutilt kümme ära wiibida ilma õõkitama hakkamata. Kui ja, siis olete teatawas mõttes tõesti wägilane. Agas kui palju sarnaseid lehkude laboratooriumisi Tallinnas ei leedul Isegi muidu kenal Rannawärawa mäel wiibimine saab haisu pärast wõimatuks, kui tuul kroonu tallide poolt puhub.

Nähtawasti on meie korra ja heaoleku preestrid wäga heasüdamlised inimesed. Heasüdamlus on ilus asi, kiiduwäärt asi. Ainult üks wäike parandusekene, nii õige, õige pisitillukene tuleks siin ära teha, nimelt: see heasüdamlus elaniku kasuks, agas mitte tema wastu juhtida.

Nii on meil Eestis. Riigi pealinnas. Agas Tartus? Meie hariduse põletispunktis? Kuhu ka suurest ilmast nii mõnigi külaline kaldu-ma juhtub.

Oodake, ma jutustan.

Soome skoudid, „partiolaiset", umbes kolm ja poolsada inimest tulid meile külla. Tahtsid ka Tartut näha. Ilus. Nähku ka Tartut.

Ja nägidki. Waksali ees seadsid nad end rongi, neli inimest kõrwuü. Wastuwõtjad tartlased asusid rongi ette, seda öökorte-

risse Jaani kiriku juure gümnaasiumi juhtima.

Minnakse, minnakse. Jõutakse Wallikraawi tänawa otsa juure. Mõtlen, küllap pööratakse siit alla, Doomemäe alt esimest paremat muljet muretsema. Agas möödamin-di, „Noh," troostin ennast, „wist tahetakse Wanemuisest mööda wiia." Agas wõta näpust. Sammutakse südame rahus üle Aia tänawa edasi. „Aha, nüüd wist mõistan. Tahetakse Riia tänawat mööda südalinna marsida. Mõte ei olegi just halb: ühekorraga külalistele Tartu pealusoont ja Tartu pealusoonele külalisi näidata." Agas wälja tuli kuulge mis.

Juba Pepleri tänaw oli küllalt hirmus tee. Üks tänawa kiwi teisest, nii ütelda, poolteist jalga kõrgem, nende wahel, kõrwal ja ümber augud nagu suurtüki pommide lõhkemise jäljed. Ja ohtrasti hobuse sõnnikut iga sammu peal.

Agas oli nüüd küll Pepleri tänawa lagumikul narr komberdada ja üle sõniku hunikute marssida, siis Riia tänawal hobuse postijaama külje all alles õige jant algas; Issand, missugune kiwikund! Ja kui rikkalikult, hoolega ning nähtawasti pika aja jooksul sõnikuga üle kuhjatud! Wist küll lume lagunemisest saadik seda tänawat koristatud ei oldud. Meil nämmutatakse nüüd ilukirjandusesgi wärsket sõnikut mingi sadistlike lõbuga, (küllap wist waimuwaesus kohasemaid aineid leida ei lase), lubatagu siis mulle lihtsasi ajakirja artiklikesesgi wähe sellest asjast, kuid mitte ükski wärskest, waid ka juba tolmumagi läinust kõnelda. Katsun wõimalikult realistline olla.

Tol korral, Soome skoutide Tartusse jõudmise päewal ja ülemaalise Noorte püha ootel oli meie ülikooli linna Riia tänaw, vähemasti hobuseposti jaama juurest kuni Aia tänawani nii inetul, nii rumalal wiisil sõnikut täis, et ei tea kuhu häbi pärast wõeraste eest silmi pöörda. Ümarguste, nurgeliste ja sakiliste kiwide wahed olid wana, pihuks hõõrutud sõnikut täis, mida tuul nii kergesti kätte saab ja mis osalt selle tõttu, osalt jalgade ja rataste abil juba kogu sõidutee laiuselt laiali oli kantud. Selle peal olid teised, vähem wanad sõniku kihid, mis kord korralt ikka kitsama wöödi oma alla wõtsid, kuni keset teed nii umbes kolme jala laiuselt wärskelt lehkawad ja kohati pea-aegu ühiseks lademeks kokku liitunud hunikud ilutsesid. See oli siis esimene mulje, mida Soome külalised Tartust said. Läbi, otse läbi oma enese jalgega „wanast ja wärskest sõnikust", sest mindi ju rongis, mis keset tänawat liikus.

Uku, kas sul wälku ei ole!

Mida tegi Tartu politsei noil päiwil? Kus olid tema silmad? Wõi ehk on see seal nii alati moodis, on ehk moodse kirjanduse moodne õpetus „wärskest sõnikust“ tänawale tegelikku ellu wiidud?

Oi Eesti, oi Eesti, sina maa, sina rahwas, kelle nimetus omal ajal noortel were palgesse ajas!... Süda, kuis sa ruttu tõused kuumalt rinnus tuksuma, kui su nime suhu wõtan, püha Eesti kodumaa!... Näüd nüüd läpastame meie wärskes ja wanas sõ-

nikus, ja mitte üksi hargiga tõstetawas, waid ka waimlises ning kombelises.

Sest ka need wiimased on meil moodis. Ega's wist küll mufdu meie rahwa liikmed juba wõõrsil meie pärast ei punastaks. Wõtke kas wõi hiljutist suguwendade protesti telegrammi Ameerikast ühe Eesti asemiku sinna nimetamise asjus.

Oi Eesti, oi Eesti, missuguseid witsasi sa küll ootad, mis sulle peaks mõistuse pähe peksma!

Aga kas ei saaks ilma nendeta? Katsu ometi! Katsu!

H. R.

Kas armetu saamatus wõi saladusline „konks“?

Ma sammun Tallinna tänawail ja näen oma pead ning ei leia, kes wõiks mulle seletust anda ühes päält näha nii lihtsas, kuid tegelikult millegi poolest ometi hirmus kunstlises asjas.

Miks tolgendawad meil woorimehed ikka weel Wene postipoiste ja kutsarite wormis?

Kas see lotendaw, kõige maitsenärusem riideworm, mis üleüldse ilmas olla wõib, kellegi arwates nii ilus on, et tast lahkuda ei suudeta?

Kas peaks meil tõesti kedagi nii ilutunde waest inimest olema?

Kui aga see nii ei ole, siis mis löbu pärast kannatatakse meil nüüd juba ligi kolm aastat seda lollust? Kas ei oleks juba kümned korrad wõidud määrust wälja anda, et selleks ja selleks tähtjaks tulewad need lotendused kas nurka wisata ehk ümber teha, olgu erariieteks, mingisugusteks lihtsateks kuid nägusateks euroopalisteks woorimehe

wormirieteks, mille joonistus küll ka juba hea tahtmise juures walmis oleks wõinud olla. Aga nüüd, korralduse puudusel, telliwad woorimehed uusigi riideid ikka weel selle armetu wormi järgi.

..Herrad siseminister ja politsei peawalitsuse ülem ning Tallinna linnawalitsus! Ei tea, kellesse teist asi enam puutub, kuid oma jagu korda minema peab see asi Teile kõigile. Kas Teie juba oma au pärast, et mitte nii armetu saamatud olla, nagu seda asja kauema wenimise juures tahtmatalt arwama peaks hakkama, kord ometi kõnel olewas asjas korralduse paberile ei wiskaks — seda paari sulekriipsutust!

Wõi on selle asja juures mõni saladusline „konks“ mis takistab? kui nii, siis ilmutage seda ometi kodanikkudele, et saamatuse märk teie peale ei jääks. Tehke ometi üht wõi teist — teie eneste pärast!

H. R.

Kindral Soots ja postiametnikud ehk kuidas asi tõepoolest oli.

„Kaja“ nr. 202 kirjutab kindral Sootsi sõnade järele postiametnikkudest selles korpus, kus kindral Soots, kui anderikas kindralstaabi ohwitser sideülemaks olnud, nimetades neid ametnikka „wirisejateks, kes kunagi ja mitte millegagi rahul ei olnud“, ja kes oma töö ikka telegraafi roodude kaela

ajanud. On ju wõimalik, et tähendatud korpus juures asuwa wäljatelegraafi jaoskonna teenijate koosseis tõepoolest õnnetu oli, sest Wene ametnikkude suure kogu hulgas leidus nii mõndagi. Kuid lapsik ja ülekohtune on 3—4 Wene ametniku järele otsustades, kes oma ülesandele ei wastanud, postiteeni-

jate tähtsust ilmasõja sideasjanduses üleüldse eitama hakata, ja mis veel kõige imeilikum Eesti postiametkonna teenijaid riivata katsuda.

Minul oli isiklikult võimalus neli ja pool aastat sideteenistusest Wene sõjas osawõtta ja pea terve väerinna, alates Ida-Presimaaga ja lõpetades Rumeeniaga, läbikäia.

Nägin kogu selle aja jooksul, kuidas postiteenijad omi ülesandeid sõjawäes täitsid. Olen nendega ühes teeninud korpuste kui ka armeede staabides ning paljudel juhtumistel Hughesi aparaadil eesliinil blindaashides töötanud, nagu näituseks Baranowitshi all suure pealetungimise ajal, kus kindral Dragomirow pealetungimist juhatas. Samuti töötasid posti-telegraafi ametnikud blindaashides kuulsa kindral Letschitski wõidurikastes lahingutes.

Nimelt need wäejuhatajad, kes õieti hindasid posti-telegraafi ametnikkude tööd side teenistuses ja mitte kitsarinnalist ohwitseride jumaldamise politikat ei ajanud, oskasid ka ärakasutada nende kui spetsalstde teadmisi ja oskust. Nii näituseks saadeti postiametkonna teenijad ühes korpuse sideülemaga kaewikutesse sõjawäelaste poolt pandud telefoniühendusi rewideerima, mis nii armetult olid korraldatud, et kõik telefonid isekeskis ühenduses olid, ning salakuulamiseks head võimalust pakkusid.

Mul on veel wäga elawalt meeles kindral Dragomirowi iseloomulikud sõnad, mis ta Baranowitshi all posti-telegraafi ametnikkudele ütles: „**posti ametnikud-hughesistid on mu ohjad!**“ Ja tõepoolest, seal ei olnud postiametnikkudel iial põhjust „wiriseda“, kuigi lahingute ajal blindaashides töötada tuli, sest nendest peeti wääriliselt lugu ja hinnati nende tööd. Korterid anti neile alati staabi juures ja töötamiseruun (aparaadi tuba) ikka ja alati operatiivjaoskonna kõr-wale.

Postiteenijad on Wene sõja ajal nii mitmel korral kiituse ning tänu osalisteks saanud külmawerelsuse eest, millega nad otse kuulirahe all rahulikult edasi töötasid. Eri-liselt peeti lugu just Eesti soost ametnikkudest nende silmapaistwa korralikkuse pärast.

Need sõjawäeülemused aga, kes omast ohwitseri seisusest pimestatud ja tihti røhkem kaardimänguga ja prassimisega (olgu tähendatud, et see ohwitseride keskel sõja-

ajal wäga laialiselt maad wõttis) tegemist tegid, kui sõjaliste ülesannetega, need ülemused ei oskanud arusaadawatel põhjustel postiteenijate tähtsust ning tööd hinnata ja waatasid nende peale üleõla. Sellest tekkis sagedasti hõerumisi, sest see intriigide ja toore omawoli õhkkond, mis Wene sõjawäe staabides walitses ja milles, olgu möödaminnes öeldud, nii mõnegi lahingu kaotamise põhjused peitunesid, oli postiteenijatele wõeras ja wastumeelt.

Mis puutub sõjasaladuste pidamisesse, siis olid nimelt posti-telegraafi ametnikud need, kelle käte läbi kõik operatiiv telegrammid käisid ja salajased läbirääkimised aparaadi kaudu wäeülemate wahel peeti. See oli Wene kui ka Eesti sõja ajal nõnda. Ja kas wõidakse ütlegi juhtumist nimetada, kus postiametnikud seda saladust ei oleks pidanud? Mjassojeedowid tulid teatawasti ohwitseride hulgast.

Lõpuks ei suuda ma arusaada sellest, kuidas wõisid posti-telegraafi ametnikud, kelle ülesanne oli pidada ühendust korpuse ning armee ja sealt edasi frondi ning wägede ülemjuhataja staabiga, oma tööd weeretada telegraafi roodude peale, kelle ülesanne oli korpuse staabi ning diwiiside wahel ühendust korraldada. Überpöördud juhtumisi, kus posti-telegraafi ametnikud ka suuremate diwiisidega ühendust pidasid, kui sõjaiseloom seda lubas, tuli sagedasti ette. Warsti peale sõja algust seati juba korpustes hughesi aparaadid ühenduse jaoks arneega üles ja seda ei saanud ometi telegraafi roodu sõdurid teenida, sest et nad nimetatud aparaati esimest korda nägid, wäljaarwatud mõned üksikud, kes enne sõjawäeteenistust postiametnikud olid olnud.

Muu seas nimetab hr. kindral Soots kiitawalt Sidedeülemat hr. Tomsoni, kes tale sidade korraldamisel tehniliseks nõuandjaks olnud. Mul oli võimalus, wabaduse sõja algul mõni aeg kindralstaabi telegraafis töötades, ka selle haruldase herra tegewust tundma õppida ja pean otsekohe tunnistama, et tema korraldustest ja arusaamisest sidade korraldamise alal otsekohe märgata oli, et ta nimelt ilmasõja wiimasel järgul, mil sideasjandus iseäranis wäljaarenes, asjast kõrwal (nimelt Saksa wangis) oli seisnud. Aga kindral Soots on temaga rahul, ja siis ei ole kellegil selle kohta midagi ütlemst.

A. H.

Kallalekippumine kõlbmata abinõudega.

„Kas see riik, see maa, kus elame, on „Eesti wabariik“, mis pidi olema „rajatud õiglusele ja seadlusele?“ — selle paljutähendawa kõmulise pealkirja all kirjutab keegi „ühe kannataja“ nime taha ärapeitunud autor „Walwe“ esimeses numbris pika liiirilise loo tänawu augusti kuus lõppenud ohwitseride kursuste elu, olu ja ettesteerimise kohta.

Et kirjutaja küll argmeelselt püüab „ühe kannataja“ nime taga warju leida, paistab kirjutuse wäänloogilisest mõttekäigust ja alatutest kirjanduslistest wõtetest tema hüsteriline iseloom siiski selgesti välja.

Neil, kes autori lähemalt tunnewad ning tähendatud kirjatükki on lugenud, ei tõuse wähematki kahtlust tema isiku kindlaks tegemise üle.

Ainult haiged hüsterilised iseloomud, nagu kirjutuse autor, kellel puudub täiesti aumõiste, tõearmastus, kelle distsipliini tunne on äramürgitud ja tuimaks jäänud läbielatud sõdade ja rewolutsiooni mõjul, — wõiwad toime saada sarnase madala demagoogilise insunatsiooniga.

Just selle kirjatüki põhijooned, nimelt teadupäraline tõcolude moonutamine, juhtiwate isikute autoriteedi mahategemine, rahulolematu ja nurin olemasolewa korraga, praegusi olusi ja elutingimisi arwesse wõtmata, — annawad täielise tõenduse, et sarnased isikud, kui kirjatüki autor, rahuajal Eesti malewas teenides, seda kasu ei oleks toonud, mida riik ja rahwas oma sõjawäe juhtide käest ootab ja loodab.

Sellest seisukohast saidki kõik kursused hinnatud ja attesteeritud nende ridade kirjutaja poolt. Põhjustades, waid oma tõekspidamise ja wastutustunde peale nüüdse ja tulewase Eesti malewa ees. Et selle juures mõned kursused mitterahuloldawate liiki langesid, olenes täiel määral ainult nende inimliste ja teenistusliste omaduste wäärtusest, mis neil 7 kuu jooksul wõimalus oli ülesnäidata ühest ehk teisest küljest.

Mingisugust ülekohtu neile selle attesteerimisega ei ole tehtud, ega tahetud teha. Mitteõiglaselt ja ülekohtuselt oleks talitatud riigi ja malewa wastu, kui oleks attesteeritud shablooniliselt ja tunnistatud mitterahuloldawaid kasulikkudeks rahuaja töömeesteks. Kelle huwid kõrgemal peawad seisma, kas ühiskondlised wõi isiklised, selle kohta wist kahte otsust ei tohiks olla, ehk meie päiwil paljud küll wastupidi arwamisel on.

Isčaralise juhtumusega attakeerib autor mind, kui kursuste juhatajat, urgitsedes ja nuuskides ka minu perekondlistes asjus. Pean küll ütleva, kauris õnnetu, sest seda tühja materjaali, nagu telegrammi saatmine, mis pealegi täpicealne ei ole, ei oleks maksnud lugejate ette tuuagi.

Süüdistuste raskusepunkt minu wastu seisab tõenduses, et mina „terwe wabaduse sõja aja olla wiibinud waenlase teenistuses ja aidanud seal waenlasi õpetada (sic!)“. See tõendus on aga lausa wale, sest terwe wabaduse sõja — 14 kuud — istusin mina wetsheka otsuse põhjal „kui Eesti walgekaartlane“ kommunistlise leiwa pääl Moskwa Butörki wangimajas, ja nii ei olnud minul siis ka wõimalik ei wabaduse sõjast, kõige parema tahtmise juures, osa wõtta, ei ka waenlase teenistuses wiibida ja teda õpetada.

Au — wõi mälestustäht, mida mina nende teenuste eest olla saanud ja „demonstrecrivald kannud“, on tõepoolest Georgi ohwitseririst, mille sain 1916. a. ilmasõjas, endises wene wäes teenides. Peab suur naiiwus olema autoril, kui ta seda niiwiisi püüab walgustada, nagu oleks aumärk saadud teenuste eest waenlase ridades. Milles seisib „demonstrecrivald kandmine“, jääb küll autori saladuseks.

Tema häbematus tõuseb aga kõrgemale tipule, kui ta nende waleteadete ja moonutuste põhjal wiimase oma haisupommi plahwatada laseb — mina olewat Eestile ja Eesti minule wõeras! Ei wõi muidugi teist otsust tema poolt oodatagi. Oma ainukesed ja wiimased sõjariistad, järeikaalumata nende puhtust, on ta tarwitusele wõtnud, et mind maatasa teha. Kellel aga isamaa hea käekäik ja julgustatud tulewik rohkem südame peal, kas minul wõi sarnastel isandatel, nagu kirjutuse autor, jäägu otsustada neile, kes asja objektiwsemalt hinnata suudawad, kui tema.

Kirjatükis toodud kursuste kodukorra ja õppuste kirjeldus tuletab elawalt meelde 1917. a. sügispoole miitingutel seltsimeeste ülesastumisi, kus tõrre põhja peal rusikakätega „wereinimejaid“ wiheldi. Samasisulised olid kõigi tolaeagsete „oraatorite“ kõned. Needsamad järeldused ilma põhjendusteta ja sihikindel nurin, et aga madalalkultuurilise massi meeli ärewusse kiskuda.

Et tol ajal sarnaste wõtetega teatud tagajärgi saawutati ja sõjawäe alused ära häwitati on arusaadaw. Kuulajate waimline ta-

sapitud oli selleks kohane. Ekslik on aga autori lootus, kui ta arwab nende wõtetega ka meil Eestis midagi sellesarnast kätte saada. Eesti ohwitserkonna arwustuswõimu hindab autor väga madalt, kui loodab sarnaste kirjutustega omale poolehoidjaid ja kaastundjaid wõita.

Kirjutuses ettetoodud nähtuste kohta küsitagu kursust hiilgawalt ja rahuloldawalt lõpetanud ohwitseride arwamist, küllap need hingeliselt terwed ja rikkumatud au- ja töömehed ütlewad, kuidas asjalood tõepoolest olid. Nende kaine arusaamise, selge mõistuse ja kodumaa vastu palawa kohusetunde otsustada jäägu ka küsimus: kas on Eesti kaljukindlas wapras malewas koht iseloomudele, nagu „Üks kannataja“?

August Kikk.

Eelolewat,

ohwitseride kursuste juhataja alampolkownik August Kikk'i artikelt „Kallalekippumine kõlbmata abinõudega“ awaldates peab toimetus oma kohuseks teatada, et „Üks kannatajatest“ toimetusele tuntud, kui üks parimatest Eesti ohwitseridest on, kes Eesti sõjawäe organiseerimise tööst juba 1917. a. osawõttis ja kes Eesti wabastamise tööd energialiselt on teinud, algades Eesti Kaitse Liidus ja wõideldes wäerinnal terve Eesti wabadussõja aja, 28. nowembrist 1918. a., kui waenlane Narwa all peale tungima hakkas, kuni rahutegemiseni; wäljaarwatud aeg mil ta laatsaretis haawasi parandas. Peale selle on „Üks kannatajatest“ karske, kohusetruu ja aateline ohwitser.

Mis puutub alampolkownik Kikk'i kirjutusesse attesteerimise asjus ja tema lõpu lausetesse:

„Kirjutuses ettetoodud nähtuste kohta küsitagu kursust hiilgawalt ja rahuloldawalt lõpetanud ohwitseride arwamist, küllap need hingeliselt terwed ja rikkumatud au- ja töömehed ütlewad, kuidas asjalood tõepoolest olid. Nende kaine arusaamise, selgemõistuse ja kodumaa vastu palawa kohusetunde otsustada jäägu ka küsimus: kas on Eesti

kaljukindlas wapras malewas koht iseloomudele, nagu „Üks kannataja“?

Siin teatame, et toimetusel on juba üle 50-ne kursuslase-ohwitseri arwamised ja otsused, „must walge peal“, käes, mis kokkuwõetult järgmiselt kõlawad:

„Ohwitseride kursustele said saadetud detsembri kuul möödalinud aastal wärsade ülemate poolt sõjawäelist haridust täiendama rahuaegse ohwitseri kutse omandamiseks ohwitserid, kelle seast paljud wabadussõjas haawatud, wabadusristi omawad ja arwatud tasuta maasamise wääriliseks; nende teadmised said kontroleeritud teoreetiliselt katsel ja praktilisel töödel, mai—juuni kuus käesolewal aastal, kus kõik kursustest osawõtjad rahuaegse ohwitseri kutse saamiseks üles seatud tingimistele wastawalt katsed ja tööd täitsid ning seega kursuste lõpetajateks loetud peaks saama. Kuid selgus, et kursuste juhataja attesteerimise põhjal 10—12 ohwitseri selleks mitte ei loeta. Attesteeriaks on isik, kellele wõeras Eesti ohwitseri ja sõduri psühika ja sellega tutwunemiseks vähemgi huwi näib puuduma ja ka lühikeseajalise kursuste ohwitseridega kokkupuutumise tõttu (ainult paar tundi päewas ametlikuis asjus) võimalus puudus hulga seas iga üksiku iseloomu ning teguwõimet hinnata.

Et eeltähendatud 10—12 ohwitseri senises ülespidamises, ei endistele ülematele ega kaaswõitejatele ohwitseridele, kunagi mingisugust laituswäärilist silma puutunud pole, mis õigustaks nende wäljaheitmist rahuaegsest ohwitserkonnast, ei loe ohwitserid, kes kursusest osa wõtsid, niisugust talituswiisi mitternormaalseks, mis iga wabariigi ohwitseri saatusel ärarippuwaks teeb juhuslisest hindamisest üksiku isiku poolt, ega ei näe mitte selles sõjawäest kõlbmata isikute kõrwaldamist, waid sihikindlat sõjaaegsete ohwitseride eemale tõrjumist sõjateenistusest, mis meie rahwawäe wõitluswõimet nüüd ja tulewikus nõrgestab.“

Toimetus.

Sõjawäe nahkade lugu ehk kuidas riigi kasusid kaitsetakse.

27. novembril 1920. aastal nr. 82030 all kirjutab sõjawäe varustuse walitsuse intendandi osakonna ülem nahatöösturite ühisusele, milles meelde tuleb, et ühisusele intendandi osakonna poolt Kauband.-Tööst. ministeeriumi läbi 22. novembril 1919. a. alates, millal sellekohane leping tehtud, nii ja nii palju (jätan arwud awaldamata, et sõjaminister sõjasaladuste awaldamist selles ei näeks, nii kui brikettide luos) wasika nahka parkimiseks antud, milledest senni ainult nahka tagasi saadud (wähem kui $\frac{1}{3}$ osa). Ja palub teatada millal ühisus kawatseb puuduwa (üle $\frac{2}{3}$) osa tagasi anda.

Mis nahatöösturite ühisus selle lanke ja kannatliku meeldetuletuse peale wastas, ei tea.

29. jaanuaril 1921. a. oli Kaub.-Tööst. ministeeriumi „Nahatoimkonna ruumides“ koosolek, millest osawõtsid nahatöösturite ühisuse esitaja, sõjawäe varustuse walitsuse esitaja, riigikontrolli esitaja, Kaub.-Tööst. ministeeriumi „Nahatoimkonna“ juhataja eesistumisel, kus järgmisele kokkuleppele tuldi hobuse ja weise nahkade asjus.

Arwesse wõttes saldod kuni 22. nov. 1919. ja kinnitades peale 22. nov. 1919. aasta ühisuse poolt antud walmisnaha kalkulatsiooni, ümberarwatud toore naha peale, määras komisjon kindlaks lõpuliku saldo tükki, kokku puuda naela weise nahku; ja tükki hobuse nahku, kuhu juurde arwatud ka nahawabrikutelt wõetud nahad. Seega on nahatöösturite ühisus ministeeriumile puuda naela weisenahku rohkem annud, kui oli parkimiseks saanud, kuna hobuse nahku .. tükki ministeeriumile anda jääb. Et mõlemad arwud wastamisi üks teist tasa teewad, loeb komisjon ühisuse kohustused looma ja hobuse nahkade andmise kohta täidetuks.

Allakirjutanud on kõik koosolijad, teiste hulgas ka sõjawäe varustuse walitsuse esitaja intendandi osakonna ülem, kes aga 20 päewa pärast, arwamist on muutnud ja 18. weebruaril 1921. a. oma poolt uue otsusega efineb:

„Et rohkem antud loomanahad oma wääruse poolest andmata jäänud hobuse nahad kinni kataks, nõus ei ole, sest praeguseid hindasi arwesse wõttes tuleks nahatöösturite ühisusel riigile juurde maksta 753.525 marka.“

Siinjuures pean tähendama et ministeeriumil saamata jäänud hobuse nahkade arw ligi kolm korda nii suur oli, kui rohkem saadud weisenahkade puuda arw, kuna hobuse naha hind üle $\frac{2}{3}$ weisenaha puuda hinnast on.

7. märtsil 1921. a. oli Kaub.-Tööst. ministeeriumi „Nahatoimkonnas“ jällegi koosolek, millest osa wõtsid: Kaub.-Tööst. ministeeriumi „Nahatoimkonna“ juhataja, nahatöösturite ühisuse esitaja, sõjawäe varustuse walitseja intendandi osakonna ülem ja riigi kontrolli esitaja.

Sellel koosolekul waadati läbi nahatöösturite ühisusele sõjaministeeriumi poolt 22. novembril 1919. a. antud lamba ja wasikanahkade saldod ja määrati kindlaks et nahatöösturite ühisusel oli weel sel ajal anda warustuse walitsusele (arwud jätan eeltähendud põhjusel awaldamata) .. wasikanahka ja lambanahka.

Juriskonsulti arwamist arwesse wõttes, et nahatöösturite ühisuesga tehtud lepingus selgesti ei ole üteldud, et wasika ja lambanahad lepingu alla käiwad, jõudis komisjon arwamisele, et nimetud nahkade parkimise töö hinna kohta tuleb eraldi kokku leppida.

(Kus oli juriskonsult siis kui lepingut tehti?)

Selle järele ilmusid siis 14. märtsil 1921. a. intendandi poolt järelepärimised parkimise hinna üle nahawabrikutest, kusjuures tähendatakse, et parkimise hind tarwis olewat nahkade arwete õiendamise juures.

Sellest tähendusest saiwad nahawabrikud, iseenesestki mõista, aru, et siin wõistlus hindasi tarwis anda ei ole ja nad soolasid endi hindasi ka üksteise wõidu. Nii teatas Esimene Eesti Chroomnaha wabrik 15. märtsil 1921. a. intendandile, et wasikanaha parkimne 250 marka ja lambanaha parkimine 150 marka tükk maksab.

Waheajal on hobuse ja weisenahkade asi Kaub.-Tööst. ministeeriumi juriskonsulti käes järeelkaaluda olnud ja see annab järgmise „Salomoni otsuse“:

„Tegelikult on walitsus töösturiteelt loomanahku tükki rohkem wastu wõtnud, kui seda wiimased kohustatud oliwad andma ja arusaadaw, sel põhjusel, et neid nahku walitsusel waja oli.

Hobuse nahku aga tükki vähem. Õiglasem oleks kui pooled nahad kumbagist natuuras annaks

Kui see wärsusel kahjulikum ehk wõimata, siis tuleb wahekord rahas ära õien-dada wabal kokkuleppel ehk kohtu teel.

Et kogu operatsiooni ajal kindlad walit-suse poolt määratud hinnad maksiwad, te-kib walitsusel nõudmine, töösturtelt wastu-lepingu järele saamata nahkade arwu, kind-la hindade piirides. Niisama wõiwad töös-turid walitsuselt nõuda ainult rohkem antud nahkade wäärtust kindla hindadega.

Hiljem tekkinud wälisuru hinnad ei wõi aluseks wõetud saada operatsiooni kohta, mis kindla hindadega sündis.

17. juunil 1921. a. oli jällegi Kaub.-Tööst. ministeeriumis „Nahatoimkonna“ juhataja juhatusel koosolek millest osawõtsid: kaks nahatöösturite-ühisuse esitajat, sõjawäe in-tendandi esitaja ja riigikontrolli esitaja. Sel-lel koosolekul wõeti kõige pealt arutuse alla hobuse ja weisenahkade küsimus teistkorda ja jõuti ühemeelsele otsusele, muidugi mõis-ta juriskonsulti otsust pühaks pidades ja protokoleeriti:

„Kuna „Nahatoimkond“ praegu likwidee-ritud (Nahatoimkonna juhataja juhatab aga koosolekut!) ja ministeeriumil mingisuguseid toorena tagawarasid ei ole ja nahkade tagasiandmine natuuras wõimata, otsustab komisjon wahekorda rahalisel teel õien-tada, arwesse wõttes selleaegseid kindlaid hindasi, kusjuures looma nahad arwatakse II. kategooria alla 90 marka puud ja hobuse nahad soolatud nahkade hinna alla 30 marka tükk. (Nii oli ju kasulikum nahatöösturitele, sest hobusenaha hind arwati ainult $\frac{1}{3}$ weisenaha puuda hinnast, kuna see harilikult üle $\frac{2}{3}$ on!)

Ministeeriumil saada nahatööstuse-ühistu-selt hobusenahka a 30 marka tükk marka, anda nahatööstuse-ühisusele puuda naela, loomanahku a 90 marka puud — marka. Nahatööstu-rite-ühisus maksab ministeeriumile — 3806 marka 60 penni. (Ühe hoobiga 750.000 riigile kahju!)

Nahatöösturite-ühisus kohustab ennast sõjawäe warustuse walitsusele tagasi anda wasika nahka, tükk mitte alla kolm ruutjala suurus, mis seni nenede arwel seisnud, tööhinnaga 180 marka tükk, millest $\frac{1}{3}$ osa chroomiks ja $\frac{2}{3}$ osa woodrinahaks pargitakse. Tagasi anda ka lamba nahka tööhinnaga 120 marka tükk, woodri nahaks. (Seega makseti ühe lamba naha parkimisest neli hobuse nahka ja ühe wasika naha parkimisest kuus hobuse nahka.)

Sellega tunnistab komisjon wahekorra lõ-petatuks, mille tõttu tehtud leping ka maks-

wuse kaotab. Lõpuks kohustab nahatöös-turite-ühisus kõik wasika ja lamba nahad 15. septembriks 1921. a. waruswalitsusele äraanda.

Nii oldi siis kannatlikult ligi kaks aastat mitme ja mitme tuhande lamba ja wasika naha parkimist oodatud, mis, nagu mäle-tame omal ajal rahwalt rutuga rekwireeriti ja milledest igatahes sõja ajal ja pärast suur puudus sõjawäel oli.

Aga ega need nahad 15. septembriks 1921. a. weel tagasi ei antud.

22. septembril 1921. a. peeti jälle koos-olek. Seekord intendandi osakonna kraami jaoskonnas. Koos oliwad kolm nahatöös-turite-ühisuse esitajat, kraami jaoskonna raamatupidaja ja üks leitnant.

Sellel koosolekul kohustawad nahatöös-turite-ühisuse esitajad 27. septembriks 1921. a. kirjalikult teatada missuguste wabrikute käest ja kui suurel arwul igalt nahku saada jääb.

Nii siis, „kohustati“ jällegi, aga seekord mitte muud, kui et alles 27. septembriks 1921. a. teatada missuguste wabrikute käest ja kui suurel arwul igalt nahku saada. Mil-lal tõepoolest nahad riigile tagasi antakse, see ei näi kedagi huwitama

Küsitawaks jääb, kas neid nahku üleüldse weel nahatöösturitel alles on, mis omal ajal ministeerium ja sõjawäe warustuswalitsus neile parkimiseks andis? Kas need parajal ajal mitte wäljamaale ei rännanud?

Hiljuti oli üks nahatööstur (juut) üht wei-kest partiid, nähtawasti siit ja sealt kokku kraamitud nahku intendandile pakkunud, tähendates et need on need nahad, mis te-male omal ajal parkimiseks antud aga komis-jon, kes pidi neid wastuwõtma, leidis, et need nahad wiletsad, auklised ja alawäär-tuslised olid ja nad saadeti juudile tagasi. Juut oli aga kärmas olnud oma arwega Kaub. Tööst. ministeeriumist parkimise raha wälja nõudma ja seal oldi ka wäga kärmas juudile wäljamaksmise asjus abiks olema. Ilma et oleks temalt ametlikka dokumenta-nahkade lõpuliku wastuwõtmise üle nõutud, ehk intentantuurist järele kuulatud, saadeti Kaub.-Tööst. ministeeriumi poolt juudi arwe Nr. 1344 R. Mrk. 87.360.— parkimise raha peale sõjawäe warustuse walitsusse raha wälja maksmiseks.

Eeltähendud nahkade asjus wõtsid komis-jonidest osa: „Nahatoimkonna“ juhataja A. Viera. Sõjawäe warustuse walitsuse esita-jana: alam-polkownik Karunga, leitnant Ein ja sõjawäe ametnik Pödder. Riigikontrolli esitajana: K. Raudjalg. Nahatöösturite-ühi-

suse esitajana: Teiffelbaum, Stein, Laussen. Juriskonsultiks: A. Lelle.

Kui kodanik, kelle peale osa kõigist nendest summadest langeb, mis siin ja seal riigile kahjuks tuleb ja mida viimase pennini

maksma pean, protesteerin eelkirjeldud nähtuste vastu ja nõuan korralikumalt asjaajamist ja riigi kasude kaitsmist nende poolt kes selleks palgatud.

Kodanik.

Kui kaua lastakse riigi kasusid jalge alla tallata.

Rumenia kodanik Ghidalison, kes elab Tallinnas Salongi tänawas nr. 14, sai sõjawäe varustuse walitsuselt juulikuus suure tellimise hobuse raudade walmistanise peale, 45 marka tükist.

Sellel isandal ei ole Tallinnas, ega kogu Eestis ei rauatööstust ega sepikoda, seda enam aga agarust töölepingu tegemiseks.

Lepingu järele peab ta esimese partii hobuse raudu, see on umbes $\frac{1}{8}$ osa tellimisest, kahe nädala jooksul, lepingu lõpuliku kinnitamise päewast arwates, ära andma. Järgmised samasuured partiid iga nädala jooksul. Lepingu täitmise kindlustuseks on ta 10% tellimise hinnast sisse maksnud.

25. juulil lõppes esimise partii äraandmise tähtaeg, aga „G—I“ ei olnud selleks ajaks weel kedagi leitud kes töö oma peale oleks võtnud tema poolt pakutawa hinnaga. Nii saatis ta, partii hobuse raudade asemel varustuswalitsuse ülemale wõi sõjaministriile ilusa palwekirja ja palus tähtaja pikendust. Sõjaminister pikendaski lahkelt tähtaega 19. septembrini, lisas aga juurde, et kui leping selleks ajaks täidetud ei ole, siis seaduse järele käia tuleb. Alles 11 päewa enne pikendud tähtaja lõppu, see on alles 8. septembril läks „G—I“ korda sepakoja omanikuga J. Norrakiga töölepingut teha, kusjuures ta kenakese wahekasu saab, mitukümmend tuhat marka.

17. septembril kirjutab ta jälle ilusa palwekirja ja palub weel 1 kuu 22 päewa tähtaega pikendada. Seda palwekirja sõjaministrile 21. septembril edasi saates toetab sõjawäe varustuse ülem palwet, kiites „G—d“, et tema käest ka riidewarustust olla tellitud ja ta selle tellimise korralikult olewat täitnud.

Sõjaminister otsustas ka jällegi tähtaega pikendada. seekord kuni 19. oktoobrini.

„Niisugune on siis selle asja üks külge: Sõjawäe varustuswalitsus wajab suurel hulgal hobuse raudu, pannakse toime vähempakkumine ja terwe see suur tellimine läheb vähempakkumisel wõerariigi kodaniku kätte, kellel Eestis rauatööstust ega sepikoda ei ole, kuna lepingu järele ometi töö Eestis peab tehtama. Asi on selge igatihele, et Ghidalison siin „wahelkauplejana“ ja „spekulandina“ esineb, kes sellest „Geschäftist“ määratu suurt wahekasu „wäljalüüa“ püüab, pakkudes esialgu sepatöökoja omanik „N—le“ ainult 24 marka hobuse rauast, see on: natuke rohkem kui pool sellest mis ise saab, ähwardades siis saksamaalt tuua, kui „N.“ selle hinnaga ei taha teha ja näitab „N—le“ ka saksamaalt saadetud töö proowid ja hinnakirjad ette, tõenduseks, et sealt tõesti selle hinnaga saada wõib. Töö äraandmise tähtaegade kättejõudmine ja möödalaskmine „G—le“ muret ei tee — neid pikendatakse temale.

Siinjuures tõuseb küsimine: miks Norrak otse tööd ei saanud wõi ei võtnud? Miks tarwitakse „wahelkauplejat“ wõi, nagu saksalased nimetawad „Schieberi“?

Norrak teatas, et tema oli vähempakkumisest osa võtnud, oli kirjalikult oma pakumise sisse annud samati kui teised. Aja puudusel ei ole tal aga wõimalik olnud tellimise täitmiseks tarwisminewa raua materjali hindasi küllalt põhjalikult uurida ja selles asjas kindlusele jõuda, sellepärast oli ta ettewaatlikult oma töökalkulatsiooni teinud ja 50 marka hobuse rauast nõudnud ja temale oli teatatud, et ta liig palju nõudnud ning sellepärast töö teise kätte läinud, kes 45 marga eest teeb. Kui siis Ghidalison temale seda tööd pakkuma hakanud ja ta näinud, et töö selle mehe kätte läinud, kellel omal rauatööstust ei ole, siis oli ta põhjalikumalt tarwisminewat rauamaterjali kany-

iema hakanud ja uue põhjalikuma töö kalkulatsiooni teinud ning leidnud, et ta ka odavamalt teha võib ning annud uue võistlus töö-hinna, selle tellimise peale, sõjawäe kontrolli, nimelt: 41 marka hobuse rauast, see on: 4 marka odavamalt hinna, kui Ghidalison. Temale oli sõjawäe kontrollis lootust antud, et ta selle tellimise omale saab ja teades, et Ghidalison kedagi polnud leidnud, kes selle töö oleks teinud ja ka teades, et lepingu järele väljamaalt sisse tuua Ghidalison ei tohi, jäänud Norrak heas lootuses tellimist ootama, kindel olles, et Ghidalisonil töö äraandmise tähtaegad mööda lähewad, ilma et ta ühtki hobuse rauda ära anda saaks ja sellepärast siis töö-leping temaga ka tühjaks tunnistatakse.

Asi läks aga teisiti. Sõjaminister pikendas lahkelt Ghidalisoni lepingu tähtaegasi, kuna waheajal rauamaterjali hinnad tõusma olid hakanud. Norrakil oli töö puudus, ta ostis, healootuse peale tuges, et tema tööd siiski tarwtakse, osa raua-materjali kokku ja hakkas tööle. Wiimaks kutsuti ta sõjawäe warustuswalitsusse nähtawasti kontrolli peale rõhumisel ja küsiti, kas ta tõesti 41 marga eest tükk, kobuse rauad valmistada võib ja kui palju temal neid walmis on. Et waheajal rauamaterjali hinnad olid tõusnud ja Norrak enam ei olnud selle hinnaga osta saanud mis sel ajal oli, kui ta teise kalkulatsiooni oli teinud, nimelt: 41 marga peale, siis leidis ta, et alla 43 marga hobuse rauda valmistada ei wõi. Tehtigi siis temaga leping, wõi eelleping, umbes poole nii suure tellimise peale, kui Ghidalisoniga oli tehtud, kusjuures Norrakile 43 marka hobuse rauast maksta lubati. Leping oli sõjawäe kontrolli saadetud ja sealt gasi tulnud otsusega: ostetagu see weike partii hobuse raudu Norrakilt, mis tal juba walmis on, aga suurema tellimise peale kuulutagu uus vähempakkumine välja. Nii ostetigi Norrakilt see weike partii hobuse raudu ära, mis tal walmis oli tehtud ja makseti

43 marka tükkist. Aga uut vähempakkumist välja ei kuulatud, sest Ghidalisoni tööäraandmise tähtaegasi pikendati ja hoiti sellega tema leping jõu sees.

Sel ajal kui Norrak uut vähempakkumise väljakuulutamist ootas, käis Ghidalison temale peale, et ta temalt tööd wõtaks, kinnitades, et asjata olewat Norrakil lootuse otse tööd saada. Kui wiimaks Ghidalison Norrakile 43 marka hobuse raua pealt maksta lubas, siis tegigi Norrak temaga lepingu terve tellimise peale ära, mis, nagu eelpool tähendatud alles 8. septembril sündis, see on ligi kaks kuud pärast seda, kui Ghidalison warustuswalitsusega lepingu tegi.

Niisugune on selle asja teine külg: Wõeramaa kodanik, kellest on teada, et temal omal raua töökodaei ole, ei too kokkulepitud tähtaegadeks tööd ära, ehk teise sõnaga: ei täida lepingut.

Samal ajal pakub oma riigi kodanik oma tööd 2 marka raua pealt odavamalt, mis suure summa välja teeb, teda aga ei panda tähele. Ei tunnistata mitte töö-lepingut tühjaks, mis riigile kahjulik ja mille tühjaks tunnistamiseks täielik õigus on, ei kuulutata mitte uut vähempakkumist välja, ega telita mitte sellega töö-lepingut kes odavamalt teha võib ja ka teebki, waid kallim töö-leping peetakse sellega jõu sees, et kaks korda möödalastud tööäraandmise tähtaegasi pikendakse.

Waewalt küll leitakse „ettekäändeid“ selle nii selge, riigile kahjuliku, nähtuse segamiseks. Tõeasi on see, et Norraki töö on hea, sest see on wastu wõetud. Tõsi on ka see, et Norrak odavamalt töö tegi, osa sellest otse warustuse walitsusele müües. On selge, et Norrakilt seda tööd riigile weelgi odavamalt oleks saanud, kui oleks õigel ajal tema pakkumine 41 marka hobuse rauast wastu wõetud. Kui kaua lastakse riigi kasu jalge alla tallata? Kui kaua sallitakse sarnaseid „Schieberisi“ parasiitisi?

Kuusalu Kustas.

Missuguse jultunusega

wabariigi opteerimise komisjoni ametnikud sahkerdawad, näitawad järgmised wäljawõtted ühe kõrgema, opteerimise komisjoni liikme erakirjast, kus isegi kartust politsei eest awaldakse:

„Mina ei saa 19. weel mitte sõita, sest et . . . ise sõidab ja temal on jälle tarwis sõita, mismesuguste jultude pärast, nii et ma tema peale pahandada ei saagi. Ma arwan, et ma saan alles tulewal laupäewal wälja sõita ja sellepärast saatke mulle weel kast ära, pange sinna 9 tükki sisse, katsuge ehk saate laupäewal saata, tehke, mis iganes wõimalik, et ärasaata laupäewal, kui aga ei peaks kuidagi jõudma, siis saatke teisipäew nimelt, ma tahan weel raha teha, sest minu sahariin on peaaegu kõik alles, ei taheta et on pulber ja ei ole firmat peal. Ei tea kust Teie ometi selle kraami saite. Tulewa kord saadan Teile . . . kasti kraamiga tagasi. On head kraami sees, aga praegu ei saa saata, sest et . . . a ja . . . u kraam läheb. Loodan et nüüd kõik minu paljud käsud oled ära täitnud ja ma homse kurjeriga kõik kätte saan ja Jumala pärast saada . . . kraam ära, et mul ei jääks enesel seda wedada. — . . . kaks pakki sain ma kätte.

Kuidas on „Waba Maa“ õiendusega, kas oli midagi ja millal, saada mulle ka see number, wõi ei ole midagi olnud.

Ja siis ikka ja ikka, kui palju saite 1000 krooni eest ja mis maksis sahariin?

Müi Senad ära ja likwideeri brillianidid, ka müi, ehk kui odawad, laena nende peale raha. Maksmisest ära muretse, ma toon nii palju kaasa, et kõik tasa saab. Sõrmust ei tahaks müüa, jätan . . . le. Teise broshedest ehk wõiks ka jätta, kuni mõne parema leiab. Aga laenata nende peale wõiks. Nädala pärast saadan sulle jälle paberid, nii on hõlbus likwideerida — aga ennemini ei jõua saata.

Ja waadake ette tekkide ja pesuga, et Teie sisse ei kuku, kui neid palju kadunud; ka arwan ma, et Teie ei peaks nendest tekkidest ühtegi kaasa wõtma, tüdrukud teawad, et praegul meie woodides need tekid on ja saadawad just Teile uude korteri politsei kaela neid otsima

Welosipedid ja motor on Teil wist käes . . . ja kas olid ka terwed?

Nüüd läheb kast kraamiga ministeeriumi, nii et kohe järele minge. Seal on sees wõeraid pakkisi, kus nimed peal. Meile on seal: weel jägu buffetist, loodan, et kõik terwelt kätte tuleb. Siis album ja noodid meile, siis ömmeldud laudlina salvetka sees, maksab mull 12.000 Emarka; ei tea kas on kallis. Mul ei oleks himu teda müüa — on minu arwates ilus. Siis üks lae lühter (teine misugune ja sesamas stiilis kamina lamp on weel siin). Haisu õlid ja seebid on kellegi optandi kingitus minule. Siis on wäärtpaberid Lena Goldfield — 125 naela, need wii kohe . . . i juurde minu kirjaga ja lase ära müüa. Siis on karp kalli kraamiga; seal sees on kaks karbikest pealkirjadega; teine hoia alles, tullakse järele, teine on . . . i oma, mis k saadab; siis on selles karbis kraam, mis minu omad, need on järgmised: 1) brilliant kõrwarõngad, maksawad minule 35.000 Emarka; 2) brosh karbi sees maksab 20.000 Emarka. Seal ei ole palju kiwa, aga on minu arwates väga hea töö; 3) brosh brilliantidega ja keskel üks kiwi, maksab 32.500 Emarka. 4) Sõrmus ja paberi sees kuus wäikest brillianti, makasawad kokku 7000 Emarka. Ma maksin nende eest keskmise hinna, ei liiga kalliit, ega liiga odawalt. Ei tea, kuidas on nende hinnad Tallinnas. Kõrwarõngastes on väga head walged kiwid, niisama ka kallimas broshis. Nüüd läheb aga väga palju raha tarwis ja sellepärast tuleb nüüd ka müüa, kui vähemalt kaks korda nii palju saab, kui mina maksin, ehk jälle pangast . . . nende peale raha laenata.“

Olen nimed esialgselt awaldamata jätnud, tarbekorral awaldan ka nimed. Raswane trükk selles wäljawõttes on minu poolt. Wäljakannatamata suur on häbi, et meie misugused ametnikud wabariiki wäljaspool esitawad. Walitsus peab tõsiselt selle asja kord käsile wõtma. Kui seda walitsus ega ka riigikogu ei tee, siis langeb wastutus omas terwes raskuses nende peale ja walijad saawad nendelt kord aru pärima.

„Hääleõigusline wabariigi kodanik.“

Mis teha?

Käesolewa aasta juuni kuul lõpetas riigikontrolli sõjawäe osakond kolmekuulise töö järele „X“ diwiisi staabi majandusjaoskonna rewideerimine, mis uskumata suured kuritarwitused ilmsiks tõi. Selgus nimelt, et diwiisi staap oma rööwmajapidamisega, mis diwiisiülema poolt juhatusena ja ergutuna takistamata üle kahe aasta kestnud oli, on riigile mitmesuguste kuritarwituste, kahtlaste operatsioonide ja korralageduse läbi asjaajamise kahju teinud summas, mis kokkuwõttes üle 17.000.000 (loe seitseteistkümme miljoni) marga ulatab.

Tähtsamatast puudujääkidest, mis selle summa moodustawad, oleks nimetatud järgmised:

1) rahasummade puudujääk — kokku 1.329.870 marka;

2) toiduainete puudujääk: leiba — 487 puuda, suhkurt — 190 puuda, nisujahu — 171 puuda, kartulid — 733 puuda, sealiha — 276 puuda, loomaliha — 33 puuda, konserwisi — 50 puuda j.n.e.;

3) warustuse puudujääk: sinelid — 178, poolkasukaid — 164, frenshisid — 148, püksa — 359 paari, särkisid — 1.645, aluspüksa — 1.183 p., wooditekkisid — 231, woodiliinasid — 392, sääresaapaid — 57 paari, poolsaapaid — 491 p., gummisaapaid — 28 p., wiltsaapaid — 29 paari j.n.e.

4) hobusemoona puudujääk: heinu — 3.958 puuda ja kaeru — 358 puuda;

5) hobuseid puudus staabis — 83.

Mis puutub puuduwatesse rahasummasse, siis olid pea kõigi nende summade äratarwitamise üle diwiisi ülema poolt kinnitatud aruanded ja arwed wastawasse asutusse ära saadetud, kuid nagu seda rewideerimine selgitas, olid need aruanded ja arwed suuremalt osalt fiktiivsed. Kelle tasku sel teel kõrwaletõimetud raha woolas, peaks nende ridade järele küllalt selge olema.

Suuremaid operatsioone tehti heintega. Selleks wõeti diwiisi ülema käsul läinud aasta kewadel jõe juures diwiisi jaoks erawiisil heinamaa ja lasti sõduritel heina teha. Saadud heinad arwestati kui ostetud ja olgugi et nad pennigi diwiisi staabile maksuma ei läinud, nõuti nende „väljamaksmiseks“ summad warustusewalitsusest, mis heinamaa kõrge „rentniku“ kaukas omale kindla paiga leidsid.

Lisaks nende paari faktile olgu nimetatud, et diwiisi staabis õieti enam-wähem korralikku majapidamist pole olnudki, kuna

weel 1919. aasta suwel staabis pea igasugune raamatupidamine puudus ja seda isegi kuni käesolewa aasta alguseni sisse seada ei jõutud. Majanduse ülema kohuseid täitis kahe aasta jooksul s o d u r, kellel oma ülesannetest ja kohustest õieti aimugi ei olnud ja kes seega täiesti oma ülemuse tööriistaks muutus. Kuid ka asjatundja ja kohusetruu ohwitser wõi ametnik poleks siin midagi ära teha suutnud, kuna tal igasugused wõimalused puudusid oma kõrgema ülema — diwiisiülema — käsku mitte täita. Selle tõenduseks olgu toodud järgmine lugu.

1919. aasta kewadel püüdis selleaegne diwiisi staabiülem kapten R. staabis korralikku majapidamist sisse seada ja tõrkus kategooriliselt täitmast diwiisi ülema seadusewastaseid nõudeid ja käskusi. Mis oli selle tagajärjeks? — kapten R. sai diwiisi ülema poolt ametist tagandatud ja kõigi katsete peale waatamata ei läinud temal korda ennast rehabiliteerida ning haawaw ja ülekohtune tagandamise päewakäsk on maksew tema kohta weel tänase päewani.

See lugu selgitab mõndagi. Saab arusaadawaks, mis pärast staabis teeniwad ohwitserid oma ülemuse seadusewastastele nõuetele ka järgnema kahe aasta jooksul wastu panna ei suutnud, sest süüdiaseks oleks ikka see jäänud, kel kohusetunnet ja kodanlist julgust oleks jatkanud diwiisi ülema peale kaebusega esineda. Ja nii kestis see kuni käesolewa aastani.

Kuidas jäid aga need tumedad asjad nii pikka aega warjule riigikontrolli eest? — tõuseb wast lugejal küsimus. — Selle selgituseks üks näitus.

Läinud aasta nowembri algul ilnuisid diwiisi staabi sõjawäe kontrolli esitajad staabi majapidamise rewideerimiseks. Kui kontrolöörid staabiülemale polkownik L. esinesid ja palusid majanduse ülemale käsku anda neile tarwilikud raamatud ette näidata, wastas neile polkownik L., et majanduse ülem on diwiisiülema käsul väljasõitnud ja alles järgmisel päewal tagasi ilmub. Kui kontrolöörid selles asjus diwiisiülema poole pöörasid, said nad samasuguse wastuse, kuna polk. L. jõudnud oli, oma wastusest kontrolööridele, diwiisiülemale teatada. Majanduse ülem aga, kes tõepoolest kohal oli, sai käsu mitte oma nagu staabi näidata ja „päästa mis päästa wõib“. Kuna staabi rahasummades sel ajal 200.000 margaline puudujääk oli, mida ärilised suhted Wene-maaga tekitanud olid ja mida seega eest-

kätt kõige tähtsam warjata oli tarwis, siis saatis polk. L. N. karantiini ülemale wahikirja, millega wiimast diwiisiülema käsul seda summat ajutiselt diwiisi staabile laenata palus. Raha saadi — ja järgmisel päeval leidsid kontrolöörid staabi rahasummad waenulikkus aga, mis kontrolööride wastu igal sammul awalikuks tuli, ei lubanud wiimastel põhjalikumalt rewideerimist ette võtta ja wiimased olid sunnitud ära sõitma. (Kuid karantiinist laenatud raha ei saadud polk. L. poolt mitte tagasi makstud, waid tarwitati ära mitmesugusteks otstarweteks ja käesolewa aasta kewadel oli sellest summast ainult pool karantiinile tasutud). Nii oli lühidalt selle rewideerimise katse kõik ning peale seda arenesid sündmused „nõutud ringis“ oma soodu edasi, kuna nüüd piirituse saatmine Wenemaale eelplaanile tõusis. Et piirituse ostmise peale erawiisil mitte palju raha raisata, nõudis seda diwiisi ülem Tallinnast ametlikult arstlikeks otstarweteks diwiisi haigemajade jaoks ja esituseks ning pea kõik saadud „sulisew kraam“ walgus kohe üle piiri. Kuna kõik need „ärilised operatsioonid“ suuremalt osalt majanduse ülem täitma oli sunnitud, siis oli majandusjaoskonna asjaajamine täitsa ilma hooleks jäätud ja iga sõdur wõis takistamata ja karistamata omandada kroonu warustusest ja kraamist mida soowis. Ja mõned sõdurid, kes kraamil ligemal seisisid ei jätnud ka neid wõimalusi kasutamata ning hangeldasid omakord samuti heintega, kaertega ja muu kroonu kraamiga, mille kõrwaletõimetamine sugugi raskusi ei pakkunud.

Kuid wiimane staabi rewideerimine ilmutas weel muud. Selgus nimelt, et diwiisi ülem oma kõrget auastet ja suurt wõimu kasutades weel mitmed teised teod toime oli pannud, mis aga staabi majandusesse ei puutu. Nendest toome siin paar tähtsamat.

1) Nais kodaniku K wäärtasjade ja raha seadusewastane omandamine ja tema seadusewastane väljasaatmine nõuk. Wenemaale.

See sündis nii. 1919 aasta suwel saatis Põhja-Lääne armee Jamburi komandant „X“ diwiisi staabi K wäärtasjad ja raha, mis ühe nimetatud armee ohwitseri poolt K käest Koskolowos (Luuga laherannal) ära oli rööwitud ja palus nad omanikule, kes wahepeal Eestimaale asunud, tagasi anda. Kuid diwiisi ülemale meeldis

üks nende asjade hulgas leiduw briljantidega kulduur niiwõrd, et ta selle kõige wäärtuslikuma asja omale wõttis, aga raha ning teised asjad staabis teeniwatele ohwitseridele määras.

Kui omanik Narwa adwokaadi K läbi mõni aeg hiljem oma asju ja raha tagasi nõudis, ei annud see mingisuguseid tagajärgi — adwokaadi palwekirja kadus kalawi alla ja K le seletati isiklikult, et asju tagasi ei saa ja et ta parem nende tagasi nõudmisest loobuks. Läänud aasta sügisel pööras K uus wolnik — Tallinna adwokaat P — samas asjas palwega sõjaministri poole, kuid et sõjaministriks sel ajal just sama diwiisi ülem oli, siis tabas ka seda palwekirja samasugune saatlus.

Asi lõppes sellega, et K sai diwiisi ülema korraldusel üle piiri nõuk. Wenemaale saadetud.

2) Suurejooneline puudega hangeldamine, seadusewastane puude ja palkide omandamine eraisikutelt ja selleks sõdurite kasutamine.

Kui n. Wenemaaga sõda lõppes, andis kõne all olew diwiisi ülem wäeosadele käsu piiri äärest metsa raiumiseks, mis pea kogu läinud aasta kestis. Kuid puud ei läinud mitte kõik sõjawäe tarwituseks, waid suurem osa sai diwiisi ülema poolt mõnele kahtlasele ärimehel ära müüdüd ja saadud raha omandatud. Metsa raiumise juures ei tehtud wahet ei riigi ega eraisikute metsa wahel, waid wõeti sealt kus see parem ja kättesaadawam oli. Missuguse äärmuseni selle hangeldamisega mindi, näitab fakt, et läinud aasta suwel N J lähedal asuwalt wäiksest järwelt diwiisi ülema käsul Narwa ärimehel K palgid wälja weeti ja maha müüdi. Ning nii sündis see terve aasta jooksul.

Sõdurid ei tarwitunud diwiisi ülem mitte ainult metsa raiumiseks, waid nad olid sunnitud ka wiimase renchil olemas mõisas tööliste kohuseid täitma, ühes sõjawäe hobustega, wankritega ja regedega. Ja koguni jagati wahete-wahel mõisa moonakatele lahke rentniku poolt meelega kroonu warustust, nagu, näit. tubakat. Kuid diwiisi staabi meeskonnad pidid sellepärast ilma tubakata läbi ajama.

— Nüüd tõuseb lugejal kahtlemata küsimus — kas on süüdlased oma teenitud karistuse kätte saanud? — Ja wastama peab, et ei seni weel mitte.

Waiwara Widrik.

Wastutaw toimetaja M. WAARMANN. — Wäljaandja „EESTI WALWE LIIT“.

A-S. „Ühiselu“ trükk, Tallinnas.